

L'economista parisenc que es revoltà contra EDF

Louis Puiseux (París, 1928) –economista inicialment al servei de la totpoderosa Electricité de France (EDF), professor i historiador de l'energia a l'Escola d'Alts Estudis en Ciències Socials (College de France) i autor, entre altres llibres, de *La Babel nucléaire* (Galilée, 1977)– va ser, sobretot a partir de 1974 (en base al sotrac social del Maig del 68 i de la primera «crisi» energètica, de 1973), un dels pocs intel·lectuals francesos que s'arreglerà en les files dels científics que criticaren amb arguments contrastats la política del «tot nuclear» de l'esmentada empresa estatal francesa. Militant anticolonialista contra les guerres d'Indoxina i Algèria i home fortament sindicalitzat i ideologitzat (CGT i Partit Comunista), als inicis dels anys setanta es mirà les qüestions energètica, política i social d'una manera que l'aproximà a l'ideari ecologista.

LOUIS PUISEUX

Xavier Garcia

PERIODISTA

La trobada amb Louis Puiseux es produí, el 5 de juny de 1982, pels carrers de París, aguantant mútuament, al costat d'altres milers, pancartes contra Ronald Reagan, en la seva visita a Europa per tal de disseminar-hi –com «caramellets» per aquí i per allà– els famosos i combatuts euromíssils. Si la memòria no em falla la gran marxa pacifista i antinuclear, convocada per dotzenes d'organitzacions franceses, començà en algun lloc del Boulevard de Clichy, potser a prop del Moulin Rouge, un establiment que, en aquests casos i sempre, és molt apropiat per iniciar aventures posteriors. Sigui com sigui, entre les altes parets de Montmartre –culminades pel Sacré Coeur de Jesús– i el referit molí del millor cancan francès, les coses havien de sortir rodones per als milers de protestaires.

No sé com, però el cas és que, durant una bona estona, assegats potser en un bar, em vaig trobar davant del senyor Puiseux, preguntant-li coses de la seva activitat professional i militant. En aquest darrer aspecte en tenia unes quantes que l'honoraven: a més de destacat «gauchiste» els anys seixanta, fet que no li impedí tenir una alta responsabilitat a EDF, es pronuncià, després, ja més directament, contra l'estratègia nuclear «civil» que el govern del seu país (a través de la dita empre-

sa estatal) implantava àmpliament per tot l'Hexàgon.

Els problemes amb els seus immediats superiors –que acabaren quatre anys més tard amb la seva sortida de la gran empresa, en una mena d'acord de mútua repulsió– començaren el desembre de 1973 (dos mesos després de la nova guerra a l'Orient Mitjà, que conduí a l'escalada del preu del petroli), quan Puiseux, avançant-se a la gran crisi energètica que s'acostava, publicà *L'énergie et le désarroi post-industriel* (L'energia i el desordre postindustrial), un llibre que el professor, tants anys després, en unes pàgines que titulava «Memòries d'un renegat», em comentava fa poc d'aquesta manera:

«L'any 1973 va ser el meu moment crucial. Vaig superar la meua tesi de doctorat en ciències econòmiques, a partir de la meua experiència professional. Jo presentava que el mercat internacional del petroli estava en equilibri inestable i, vista la situació de les guerres colonials, endevinava sense dificultat la justa rancúnia contra Occident dels països dominats, sobretot entre el món àrab. En algun lloc o altre, vaig escriure que el futur de la prosperitat occidental és en mans d'un grapat de coronels revolucionaris i de potentats feudals. Llavors, un expert en prospectiva, Bertrand de Jouvenel, em demanà de fer un llibre sobre la

qüestió, que fou *L'énergie et le désarroi post-industriel*, acabat just abans del primer xoc petroler, que de seguida em publicà Hachette i que ocasionà, per dir-ho d'alguna manera, un tsunami a les altes esferes d'EDF, en el sentit que els vaig permetre afirmar –per justificar després l'opció nuclear– que “tot això ja ho havíem dit i previst”. Volien dir que, per al poder, l'única resposta concebible a la quadruplicació dels preus del petroli era accelerar a tota pastilla el programa nuclear, que passaria de 400 Mw a 7.000 Mw en cada un dels sis anys consecutius. I aquí van començar els meus problemes amb EDF, perquè no hi estava d'acord.»

Inici de la ruptura amb EDF

A partir d'aquest llibre, els fets es precipiten en cascada per a aquest home que no se sabia avenir que «aquells grans tecnòcrates, que jo admirava, poguessin fer errors tan fonamentals i que jo, que era un idiota en un racó, els hagués de dir el que havien de fer». El 1974, Puiseux signa l'anomenat «Manifest dels 400», prevenint sobre els riscos nuclears, una actitud que mantindrà el 1978 en saber-se la intenció dels governs francès, alemany i italià de construir prop de Lió, a Creys-Malville, un reactor de neu-

trons ràpids, l'anomenat Supergenerador Super-Phénix, venut com la solució de l'oferta elèctrica, però amb la intenció, ocultada, d'obtenir plutoni militar. Puiseux s'implica a fons contra aquesta escalada nuclear i signa, al costat de mil sis-cents científics de mitja Europa, l'anomenat *Appel de Genève* (Crida de Ginebra), adreçada als governs d'aquells països per aturar el que es considerava una follia tecnològica.

Un any abans, el 1977, havia donat el cop de gràcia a la seva carrera laboral a l'interior d'EDF (coneguda a França com l'Estat dintre de l'Estat), publicant el conegut i reconegut llibre *La Babel nucléaire*, el qual, després de ser refusat per Hachette pel seu contingut crític amb l'energia nuclear i amb el creixement econòmic continuat, va ser editat per Galilée, gràcies al periodista André Gorz (pseudònim de Michel Bosquet), rellevant, també, pels seus textos sobre ecologia política, i que dirigia en aquesta editorial una col·lecció destinada a reflexionar sobre energia i desenvolupament.

Així, doncs, per a Puiseux, la revolta inicial de 1973 havia tingut el seu decantament definitiu quatre anys més tard, quan, armant-se de valor davant les conseqüències laborals futures, va publicar aquella *Babel nucléaire*, que era el nou senyal distintiu del seu pensament global: un clar enfrontament amb el corpo-

rativisme de la tecnocràcia energètica regnant, davant de la qual va escollir la llibertat democràtica d'expressar-se, esperonat, també, per la crítica ecologista internacional.

A diferència del llibre de 1973 sobre la crisi petroliera –que la direcció de la «seva» empresa es fa seu, perquè li serveix per justificar les futures inversions nuclears, quan la intenció de Puiseux era alertar sobre l'excés del consum energètic–, en el de 1977 ja no hi ha felicitacions, sinó simplement la demanda del seu cap i el corresponent «scandale dans la boutique», com em deia, divertit, el seu protagonista. El sindicat CFDT surt públicament en defensa de Puiseux, però per no armar més sarau el director general de la companyia, Marcel Boiteux –que el 1960 l'havia fet entrar– pacta amb el contestatari una «sortida honorable», amb destí a la Universitat, previ un temps de separació professional que li implica, només, una baixa salarial del 10%, tot plegat amb la finalitat de demostrar, per part d'EDF, que s'actuava de forma magnànima i que no hi havia caça de bruixes.

Sobreviure entre tecnòcrates

Recordant aquells temps a EDF, entre 1960 i 1977, em deia:

«Com tanta gent de la meua ge-